

Társaság éljen, virágozzék és teremjen minél gazdagabb gyümölcsöket a magyar protestantismus örök büszkeségére, Isten országának terjesztésére.

E végből sorakozzunk mi is minél számosabban tagjai közé, bebizonyítandó ezáltal is, hogy abban az értelemben, a mint mi azt elfogjuk és a közgyűlésen is kifejezést nyert a protestáns név, mi is protestánsok vagyunk. Legyen közös jelszavunk: a testvéri szeretet és munka.

FIGYELŐ.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

„Luther élete.“ Már előbbi tüzétünkben jeleztük e mű megjelenését s most — ígérletünk szerint — ismertetjük. Teljes czime ez: Luther Élete, A mivelte közönség s különösen az ifjuság számára: Irta dr. Masznyik Endre, theol. akad. ny. r. tanár. Pozsony. Ajánlva br. Prónay Dezső egyházfelügyelőnek. E mű egyetlen a magyar irodalomban, mely Luther életét ily terjedelemben tárgyalja. Nagy fáradságnak az eredménye, s tartalma különösen meggyőző erről. Író nemcsak arra fordít gondot, hogy magát a történelmet előadja, hanem ezen kívül Luther 95 tételét és a „reformatio marseillaisének“ nevezett „Erős vár a mi istenünk“ kezdetű éneket is eredeti fordításban közli. A legjobb források helyes használása, valamint az ezekből idézett részletek mind emelik a mű értékét. De azt éppen nem helyeselhetjük, hogy az író minduntalan idéz egyetmást költőinkből s az abban levő név helyett Luther vagy Márton tesz. Különös előnye a műnek, hogy szerzője a sokak által száraznak mondott történelmet is sok helyen változatossá, vonzóvá, gyönyörködtetővé teszi. Ezt talán legjobban elősegíti a romantikus-felé hajló irány, mely sok helyt igen közel van a történelmi regény hangjához, pl. a III. rész kezdete: „Tavas van. A viharok elültek, a fagy felengedt, a rög megtörve, bevetve, be is boronálva. Lágyan fujdogál a szellő, csendes eső permetézik: itt a kikelet, stb. Vagy pedig: „El, el a vér mezejéről! Ki a halottak országából. Keressünk szebb, derültebb vidéket, hova nem hallatszik el a hajótöröttek vég-hörgése, utolsó nyögése“ stb. stb. (212 l.) Ez egészen a regény hangja. A felosztás igen helyesen különbözteti meg. I. A hit növekedő hősét. II. A hit viaskodó hősét. III. A hit diadalmaskodó hősét. IV. A hit elnyugvó hősét. Kivánandó lett volna még bővebben foglalkoznia írónak a Luther és Melancthon közti viszonynyal, kiknek annyira szükségük volt egymásra, kik oly szépen egészítették ki egymást a nagy munkában, valamint Luther és Zvingli összehasonlításával, mert ezek igen szűk körben vannak tárgyalva. Ezt azonban csak óhajtanók és semmiképen sem vesszük hiánynak. Hanem találtunk néhány el nem hallgatható különöséget is. Különös az, hogy szerző minduntalan kikel nemcsak a pápaság, róm. catholicismus, a mai(?) nemesség (108. l.) urak és fejedelmek (194. l.) ellen, hanem még a protestáns nevezetet is kizárólag az ág. hitvallásu evangelikus hitűeknek követeli. Ez részben a mai korra, részben a mai korban, de általában komoly történelmi munkában nem talál és nem illő. Pl. mire való az ily kifejezés ma: „majd elbánnak (a pápának) minden pereputytyával (231. l.) Ez tűrhető lett volna a XVI. században, de ma elitéljük. Különös továbbá, hogy szerző, csak a hatás kedvéért egészen feladja a komoly történelmi hangot. Nem tartottuk rosznak, ha az író, a történelmi, száraz előadástól a romantikus felé hajlott, de azt, hogy a hatás kedvéért tulnépiesek, sőt pöriasak legyünk, azt nem tartjuk helyesnek. Mint a czim is mutatja, a mű a mivelte közönségnek és az ifjuságnak van szánva, az előző szerint oly közönségnek, „mely a protestismus ideális jelentősége és hivatalása iránt érzékkel bír“. De ily kifejezések Albert mainzi érsek: „pénznyavalyában szenvedett . . . hitelezői folyton a nyakán ültek (60. l.). „Tetzelt szemtelenebb volt az utolsó piaczi kofánál“ (61. l.). „Lutherbe belé

kötöttek... Ő egy ideig hagyta őket csaholni... de midőn látta, hogy valaki onnét „az eresz alól“ folyton uszítgatja őket iszonyatosképen megharagudott. „A róm. kath. és evangélikus fejedelmek... egymás ellen feuekedtek“ (269. l.). VIII. Henrik angol királyról pedig: „S uramfia! Egyszer egy nagy király, mit gondol magában: „Könyvet irt a bölcességéről s hajra! Akkor esett ez a bolond história rajta!“ Kevés volt neki is „a vágott dohánya.“ Lutherbe kapczáskodott s nem győzte szuszszal.“ (252. l.)—mondjuk az ily kifejezések mind a mivel közönség, mind a ifjuság izlésével ellenkeznek akkor is, ha ezt elválasztjuk a mivel közönségtől. — Az ifjuság ugy a politikai, mint a vallási hősök iránt kegyelettel viseltetik. S vajjon nem sértjük-e a kegyelet érzését, ha Luthert Petőfi juhászával hasonlítjuk össze, mondván: „nagyot ütött a botjával a számár fejére.“ — Vagy, ha az ifjuság ismeri a tudós Erasmust más műből is — pedig ismernie kellene — akkor mit mond e rossz akaratu kifejezésre: „tüzet fogott a vén bagoly.“ (253. l.) Nó hát az ily kifejezések megjártak volna a reformátio idejében, de a mai kor „mivel közönsége és ifjusága“ elé mások kellene. Ha szerző a népnek irta volna művét, — mi ellen azonban tiltakozik az előszóban, — akkor egy pár kifejezés elhagyásával egészen czélt ért volna. — Igy is elismeréssel adozunk írónak, mert hézagpótló műve által jeles szolgálatot tett. — Ezért t. olvasóinknak e művet melegen ajánljuk.

„Báró Roszner Ervin válaszára.“ Irt Kováts Gyula budapesti kir. ítélő-táblai bíró. Különlenyomat a Jogtudományi Közlöny 1888. évi folyamából. Az egész kis füzet terjed 46 lapra, folytatása egy régebbi polemiának. Kováts Gyula Házasságkötés Magyarországon egyházi és politikai jog szerint cz. 1883-ban megjelent munkáját megtámadta br. Roszner Ervin 1887-ben „Régi Magyar házassági jog“ czimű művében. Kováts erre feleletet irt, melyre br. Roszner ismét válaszolt. Ezen válaszra felel Kováts a jelen füzetben. A polemiára különösen a régi eljegyzések ereje adott okot, ugyanis Kováts azt csaknem a házassági szerződés megkötésével egyenlő erejűnek tartja és ez állítást hathatós érvekkel is tudja bizonyítani br. Roszner ellenében, valamint úgyesen tudja az ellenség fegyverét nemcsak fel fogni, hanem azt egyszersmind visszafordítani is. Az egész füzet, Kováts nagy tudományára és ügyes vitakozó tehetségére vall. Felhívjuk reá az érdeklődők figyelmét. (G.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Felhívás a „Prot. irodalmi Társulat“ pártolására. Főt. Ferencz József püspök ur a Prot. irod. Társaság pártolása iránt felhívást bocsátott ki az unitárius vallásközönség espereseihez, melyet a Főt. ur szivességéből itt közlünk:

218—1888.

Tisztelendő esperes Úr!

Kedves atyámfia az Urban!

Mult évi 240—1887. sz. alatt kiküldöttem volt azt a felhívást, mely a magyarországi összes püspökök és főgondnokok aláírásával bocsátott ki egy magyar protestáns irodalmi társaság alakítása tárgyában, azzal a fölkéréssel, hogy ez ügyet fölkarolva annak a hatóság alatti egyházkör lelkészei és világi atyánkfiai közül is minél többeket megnyerni sziveskedjék tagokul.

Ugyancsak mult évi 529—1887. sz. alatt kérdést intéztem volt